

JOSEP MARIA CASASÚS

ESTUDI INTRODUCTORI A LA PRIMERA TESI DOCTORAL SOBRE PERIODISME

1. La tesi de Tobias Peucer en el marc de la Periodística

De feia temps teniem referències indirectes de l'obra de Tobias Peucer i dels seus col·legues contemporanis, el gran esbart primerenc d'estudiosos de la incipient Periodística, aquella colla de juristes, teòlegs, historiadors i humanistes que, a la segona meitat del segle XVII, investigaren i publicaren a les universitats de Leipzig i de Jena, principalment, però també a d'altres importants centres culturals germànics de l'època, com Frankfurt, Hamburg i Tübingen.

Els estudis de Periodística -o de Ciència del Periodisme-, la primera branca de les Ciències de la Comunicació i de la Informació que hom va sistematitzar arreu, s'inicien allí, en els burgs cultes de la Saxònia i la Turíngia, i en aquells moments històrics de l'alba dels temps moderns, dos segles abans que aquestes matèries comences- sin a eixir, com a objecte acadèmic, en d'altres contrades i en d'altres cultures.

Tot just nascut el primer veritable diari de la història mundial de la premsa, el "Leipziger Zeitung" (que va aparèixer a Leipzig el 1660), aquesta mena específica de publicació periòdica ja va esde-

venir matèria d'estudi i de recerques metòdiques a les universitats d'Alemanya. Del conjunt de textos acadèmics que en matèria de Periodística es van escriure en aquells centres, a la segona meitat del segle XVII, es desprenen observacions i reflexions que coincideixen -i, per tant, anticipen- molts dels coneixements de la Periodística i de la Teoria de la Comunicació modernes. Christian Weise, per exemple, qui va examinar els diaris de bon antuvi (concretament, en el període inicial que va de 1660 a 1676) palesa uns coneixements sorprenents sobre solucions d'anàlisi sistemàtica dels continguts.

En l'obra que el professor Henk Prakke va publicar l'any 1967 amb la col.laboració dels seus deixebles de l'Institut de Publicística de Münster (Land del Rin del Nord-Westfàlia) hi ha una valoració global molt positiva de les aportacions d'aquell esplet de comunicòlegs alemanys del centenni del sis-cents: Adam Rechenberg, Christophorus Besoldus, Ahasver Fritsch, Tobias Peucer, Kaspar von Stieler, Christian Weise, Daniel Hartnack i Johann Peter von Ludwig (1).

Ningú a les cultures romàniques no s'havia preocupat, però, fins ara de saber què deien els tractats periodístics del segle XVII, obres que són, en definitiva, les beceroles de la ciència del periodisme. L'oblit o el menysteniment vers la tradició teòrica del propi ofici és un tret molt arrelat en la pràctica acadèmica que es fa a Catalunya, i a Espanya, en el camp de les Ciències de la Informació; un tret negatiu que no trobem en d'altres àrees de les ciències, i que, en la nostra, no es dona tampoc, amb tanta intensitat ni amb tanta contumàcia, a les cultures avançades d'altres indrets.

El fet de complir-se enguany els tres-cents anys de la lectura pública de la tesi doctoral de Tobias Peucer, la primera que es coneix al món que tracta de qüestions de Periodisme, ha estat un esquer abellidor per a divulgar aquella peça pionera dels treballs universitaris sobre l'especialitat, i per a iniciar-ne, per part meua, el seu estudi. Aquestes notes que publico aquí són el resultat d'una primera aproximació a aquest document històric, aproximació tanmateix molt modesta, superficial, parcial, i apressada per raons vinculades a la commemoració d'aquell acte acadèmic que en el Leipzig del 1690 encetava la tradició d'una ciència que, com veieu, no és pas tan nova com molts creuen.

Lluny d'atorgar a aquesta obra una alta valor intrínseca, que molt probablement no té, l'examen del text, de les seves fonts i de les seves influències, forneix informacions històriques eficients i noves sobre quina era la recepció contemporània dels primers diaris que en

el món van aparèixer, quins eren els fonaments de les primeres teories del periodisme, quins eren els seus antecedents, d'on venien les fonts d'aquell primer esforç científic, quines posicions doctrinals mantenien els primers tractadistes en aquell camp aleshores encara verge i encara em.

II. L'autor i les circumstàncies de l'obra.

De tot aquell estol de primers estudiosos dels diaris, a Leipzig i a Jena, quan es cloïa l'era del protoperiodisme, Tobias Peucer n'és, precisament, el personatge sobre la vida del qual disposem avui de menys dades.

L'expedient acadèmic que enregistra la lectura pública de la seva tesi doctoral només constata que l'autor es diu Tobias Peucer (Tobias Peucerus, en llatí), i que és de Görlitz, una ciutat de Lusàcia.

Pels comentaris annexats al final de la tesi, sabem que Tobias Peucer també estudiava Medicina, encara que, curiosament, l'única al·lusió -molt indirecte, per cert- que fa en el text a matèries de la seva condició professional és la citació d'aquell fragment del llibre "De dictis et factis Alphonsi regis" on el seu autor, Antonio Beccadelli el Panormita, explica la insòlita terapèutica, basada en les lectures de Quint Curci Ruf, que s'aplicava el nostre rei Alfons el Magnànim (capítol 27).

L'erudit Tobias Peucer és molt probable que fos també estudiant de Filosofia i de Teologia, segons que es despren del sentit d'algunes dedicatòries afegides a la seva dissertació doctoral.

Tobias Peucer havia estat deixeble del professor Christophorus Funcci en el Gymnasium de Görlitz, des d'on va ingressar a la Universitat de Leipzig. La tesi doctoral sobre Periodisme la va enllestir abans d'acabar els seus estudis de Medicina.

Görlitz, bressol del primer doctor en Periodística, era en temps de Peucer una petita ciutat de l'Alta Lusàcia, regió incorporada a la Bohèmia des de l'Edat Mitjana (1368), però que l'any 1635, per la pau de Praga, passà a l'electorat de Saxònia. En aquella època tenia ja un cert renom per la seva incipient indústria tèxtil, que més tard es desplaçaria de manera esplèndida.

Tobias Peucer va exposar públicament, a la Universitat de Leipzig, la seva tesi doctoral intitulada "De relationibus novellis" el dia 8 de març del 1690. El director del treball fou el professor públic Adam Rechenberg, qui en aquell moment exercia també el càrrec de Rector d'aquell prestigiós centre acadèmic fundat l'any 1409. Adam Re-

chenbeg és, doncs, el primer docent universitari que va impartir ensenyaments de Periodística, i a ell correspon, no res menys, una part del mèrit de la primera tesi sobre la matèria, la que finalment va llegir Tobias Peucer.

Leipzig té, tamateix, un paper determinant no tan sols en els orígens de la ciència del Periodisme sinó també en la seva expansió fins ben entrat el segle XX.

La gran tradició de Leipzig en aquesta matèria s'inicia, com veiem, a la segona meitat del segle XVII amb la dedicació acadèmica d'Adam Rechenberg, amb la publicació de l'obra que el poeta i pedagog Christian Weise (1642-1708) va dedicar als primers diaris l'any 1685 i amb la recepció de la tesi doctoral de Tobias Peucer l'any 1690.

Aquesta embranzida saxona en el camp de la Periodística, enregistrada en el segle XVII, es va perllongar, no cal dir, durant els segles XVIII i XIX. No endebades, la primera càtedra de Periodisme a Europa es va establir a Leipzig l'any 1916. Anys abans, Ernst Bernheim havia publicat en aquella ciutat una de les més importants peces primerenques de la contemporaneïtat que incorporen dades sobre Periodística i Publicística antigues: "Lehrbuch der Historischen Methodik under Geschichtsphilosophie" (1908).

Les primeres pedres de la Periodística moderna les va posar l'economista Karl Bücher (1847-1930) també a la Universitat de Leipzig, on va iniciar una escola de grans especialistes, representada en successives generacions, per les figures d'Erich Everth (1878-1934) i de Hans Amandus Münster (1901-1963). El primer Institut de Periodística es va inaugurar a Leipzig l'any 1916, en crear-se la càtedra de l'especialitat.

No és aliena, tanmateix, a aquesta vella tradició la tendència dels estudis periodístics leipzigians vers la recerca històrica. L'any 1932 Werner Storz llegia també en aquella Universitat un dels treballs més decisius sobre la recepció del text periodístic en els primers anys d'història dels diaris: la tesi intitulada "Die Anfänge der Zeitungskunde. Die deutsche Literatur des 17 und 18. Jahrhunderts über die über gedruckten periodischen Zeitungen".

La tesi doctoral de Tobias Peucer, interpretada de manera global, és, en definitiva, una àmplia reflexió imposada per una novetat sensacional eixida en aquells dies: la sortida dels primers diaris que naixien al món. La significació i la transcendència d'aquest fet, aparentment banal, de ben segur, per a una majoria de

contemporanis, no ho era pas per aquell grup de professors i d'estudiants avançats que s'aplegaven a la Universitat de Leipzig.

Els primers periòdics impresos havien començat a sortir a Alemanya a finals del segle XVI. A la primeria eren de periodicitat anual i rebien el nom genèric de "postreuter". Uns anys més tard aparegueren les "messerelationen", és a dir, publicacions bianuals o relacions semestrals, un model basat en les capçaleres fundades per Hitzing entre els anys 1580 i 1590. La bianualitat d'aquelles publicacions venia imposada per la periodicitat de les fires de Leipzig, que se celebraven regularment a la primavera i a la tardor.

Mai no va existir en aquella etapa del preperiodisme modern un model de publicació periòdica mensual. Els fenòmens periodístics van lligats, sempre i arreu, amb les necessitats socials i econòmiques, i els models de periòdic responen sempre a unes condicions materials i d'infraestructura. Això explica que, dins del procés natural de l'evolució de les espècies hemerogràfiques, hi hagi un esglaó perdut, si més no a les terres germàniques, entre el predomini de la publicació de periodicitat semestral i l'hegemonia de la publicació de periodicitat setmanal. És la distància del temps conceptual que hi ha entre la celebració de les fires bianuals i la regularitat setmanal dels serveis de correus. Les fires primaverals i tardorenques, per una banda, havien creat el periòdic semestral, i les postes, per altra banda, creaven el periòdic setmanal. El primer setmanari del món es va imprimir a Estrasburg l'any 1609 (2).

Hi ha, doncs, un salt sobtat entre el periòdic que surt dues vegades l'any i el que apareix cada setmana. El graó següent, l'aparició del diari, no va tardar massa en presentar-se en una societat que ja estava acostumada a rebre notícies de manera sovintejada. L'any 1660 surt el primer diari del món que s'acull al model de periodicitat puntual i de format estàndard que el fa mereixedor d'aquesta denominació genuïna: el "Leipziger Zeitung". Aquest esdeveniment, si hem de jutjar per l'abundor d'estudis locals contemporanis que suscità, va causar sensació dins del seu àmbit cultural i geogràfic d'influència (3).

En els ambients universitaris alemanys més propers a la ciutat d'edició d'aquesta nova mena de publicació periòdica, l'incipient examen acadèmic dels diaris -anomenats, aleshores i allí, "Neue Zeitung" ("nous periòdics"), va cofigurar-se, inicialment, com una competència dels estudis d'Història, de Retòrica, de Dret o de Teologia (4). Aquestes són, si més no, algunes de les perspectives que es palesen en la tesi doctoral de Tobias Peucer. En el segle XIX,

certament, contribuïrien a l'enriquiment de la Periodística les metodologies pròpies de la Ciència Política i de l'Economia. Fins a començaments del segle XX no s'hi sumarien pas, però, conceptes i plantejaments propis de la Sociologia, de la Lingüística i de la Psicologia Social.

Una mostra clara de l'interès primerenc universitari per aquestes qüestions són les recerques que va endegar el ja esmentat Christian Weise des del primer dia que va eixir el primer diari a Alemanya. Weise va analitzar sistemàticament tots els continguts dels exemplars de la publicació apareguts entre 1660 i 1676, va comptabilitzar els temes tractats pel periòdic durant aquesta etapa històrica, i va articular els resultats d'aquest treball en un resum intitulat "Nucleus novellarum ab anno 1660 usque 1676", document que va afegir, com apèndix, al seu llibre "Schediasma curiosum de lectione novellarum", imprès l'any 1685.

És molt probable que el professor Weise presentés, en una sessió acadèmica, els resultats del "nucleus novellarum" tan bon punt el va enllestir, l'any 1677. Així es desprèn, implícitament, d'una al·lusió inclosa en el capítol 26 de la dissertació de Tobias Peucer, quan el nostre autor es recolza en una explicació dels continguts del diari que "ha estat exposada ara fa tretze anys per l'il·lustre Christian Weise".

Tal com explicaré amb més detall en el capítol dedicat a l'estudi de les fonts utilitzades en la tesi aquí comentada, Tobias Peucer coneixia, com és molt lògic, els estudis que sobre els "nous periòdics" havien publicat ja alguns dels seus mestres contemporanis: un capítol del "Thesaurus practicus" (1629) del jurisconsult Christophorus Besoldus, i el "Discursus de novellarum quas vocant Neue Zeitunge hodierno usu et abusu" del també jurista Ahasver Fritsch. Otto Groth anomena "dogmàtics" a aquests primers estudiosos del Periodisme perquè tots ells partien d'uns dogmes determinats, ja fos el religiós o el racionalista. Fritsch era un crític negatiu, un "apocalíptic". Weise era més possibilista. Creia en el valor formatiu, pedagògic, del diari. Era un integrat.

En el marc de tots aquests importants esdeveniments i d'aquests moviments i tendències que determinarien el futur desplegament de la premsa, Tobias Peucer, estudiant i erudit, va fer la primera tesi doctoral que sobre periodisme ens és avui donat de conèixer.

III. L'estructura i la disposició de l'obra.

Pel que fa a l'estructura i a la disposició del text, la tesi doctoral de Tobias Peucer és una bona mostra de concisió i d'ordenació d'un treball acadèmic.

La presentació del treball respon, òbviament, a les exigències de les dissertacions acadèmiques de l'època, basades gairebé únicament en una sola exposició oral per part de qui col·lava el grau: extensió moderada, ablaniment de l'aparell de citacions erudites, màxima fluïdesa possible en la successió dels capítols. Vista des de la perspectiva universitària d'avui, la textura de la tesi de Peucer equival, en definitiva, a unes conclusions. De fet, ho eren. Contràriament a com es fa ara, allò que s'aportava a l'acte acadèmic de lectura pública eren els resultats de la recerca, no pas tot el cos del treball de preparació.

L'esquema general d'aquesta tesi aquí comentada consta de vint-i-nou capítols numerats, i enunciat tots ells en el sumari de la dissertació, el qual va emplaçat al començament de la peça.

A banda d'aquest sumari i de la numeració dels diversos capítols, no hi ha pas en aquesta tesi cap més altre recurs evident d'articulació.

L'estructura vertebral i la disposició dels elements argumentatius de la dissertació cal reconstruir-los, doncs, mitjançant les anàlisis dels continguts i les síntesis que de llurs resultats poden derivar-se.

El primer capítol és un molt breu exordi, i el segon vol ser una definició conceptual del principal terme emprat com a matèria de la tesi. Segueix un primer gran bloc de capítols dedicats a la tipologia i a l'estructura del relat de fets (del capítol 3 al capítol 9). El segon gran bloc de la tesi abasta aspectes d'ètica i, més concretament, d'ètica aplicada a l'aprofitament de les fonts per al coneixement dels fets (del capítol 10 al capítol 14).

Els capítols centrals tracten de teoria dels esdeveniments (el 15), de selecció i valoració de notícies (el 16 i el 17), i de la censura (18). Aquests capítols semblen introduir un cos de reflexions i d'afirmacions certament substancials (comprèn els capítols 19 al 23), on hi trobem apunts de pragmàtica, de perlocució i de recepció periodístiques, de teoria del rumor, d'estil de redacció, i d'estructura del text, tant l'externa ("dispositio", "economia") com l'interna ("inventio").

En els capítols finals (del 24 al 28), Tobias Peucer exposa els seus criteris sobre la funció que han d'acomplir els "nous periòdics", les finalitats que han de satisfer els seus continguts, i, en definitiva, el sentit del naixent periodisme. El darrer capítol (el 29) preten ésser

una síntesi d'hemerografia tipològica del seu temps, és a dir, una lleu incursió en la teoria dels models de periòdic.

IV. Les línies mestres del pensament de Peucer

En el treball acadèmic que va escriure Tobias Peucer ara fa tres-cents anys hi predomina, sobre tot, la perspectiva històrica. Els punts de referència de l'examen dels diaris que s'imposa l'autor són la funció, la finalitat i la metodologia dels historiadors, les quals compara sovint amb aquelles que pertocarà acomplir i desplegar, des d'aquell moment, als periodistes.

Aquest capteniment històric explica la predominança de les idees de Llucià de Samòsata i de Joan Gerard Vossius en el pensament peucerí. Les obres que sobre historiografia van publicar aquests dos autors que he esmentat, són de fet, i tal com explicaré en el capítol dedicat a les fonts, les més citades en la dissertació del primer doctorat en Periodisme. L'enfocament llucianesc, lleument satíric i eminentment condemnatori respecte a la tasca de molts historiadors improvisats de l'antiguitat, empalta decisivament la tesi de Peucer.

Les línies mestres d'aquest treball fonamental de Periodística primitiva tenien, doncs, un caire crític i exigent, un tarannà avançat i, si voleu, modern. El nou doctor blasmava els mals historiadors de l'antigor i els monjos cronistes medievals per la seva faisó esgaiada d'explicar les coses, i es congratulava de l'arribada d'uns nous relators de fets reals i d'actualitat que tal volta esmenarien les velles metodologies esbiaixades. Aquesta actitud positiva davant el fenomen innovador que comportava l'aparició dels "nous periòdics" (els diaris moderns) no el privà, tanmateix, de predir alguns dels riscos i dels perills de la nova funció professional que tot just eixia.

Cal remarcar, en aquest sentit, que Tobias Peucer veia en els nous diaris només la funció informativa, fins al punt de bandejar del seu fil argumental qualsevol al·lusió al que avui en diríem periodisme ideològic o literari. La seva dissertació tracta tan sols del periòdic que conté relats de fets, narració d'esdeveniments, notícies.

Aquesta perspectiva contribueix, també, a afermar el to modern de la seva petita obra, i altera certament moltes inèrcies acadèmiques que dataven en els darrers anys del segle XIX el naixement del periodisme pròpiament modern, el periodisme informatiu i de notícies (5). Dos-cents anys abans que es produís l'empenta renovadora provocada per la revolució tecnològica i comercial de finals del XIX, a l'Alemanya del segle XVII s'havia enregistrat la primera desclosa

incipient d'un periodisme dels fets i de l'actualitat, fenomen que, si més no, merescué en el seu temps l'atenció de l'alta cultura acadèmica, com ho prova el treball de Peucer, i el dels seus companys i llurs mestres.

¿Quines són les causes d'aquest error de perspectiva històrica que l'estudi de la tesi de Peucer posa en evidència i ens permet ara d'esmenar? Són moltes i venen de lluny, però els estudis empresos darrerament sobre l'obra dels nostres primers tractadistes en Periodística també anaven reblant aquest error. Tant els textos de Rafael Mainar (6) com els de Modesto Sánchez Ortiz (7), publicats a començaments del segle XX, són, tanmateix, al·legats a favor de la informació estricta i del reportatge d'actualitat com a manifestacions pures i progressistes d'un concepte "nou" del periodisme. En aquell darrer tombant de segle, és cert, el periodisme informatiu era una novetat. L'hegemonia del periodisme ideològic durant tot el segle XIX havia estat abassegadora, fins a l'extrem que els nostres teòrics i els nostres historiadors oblidaren el periodisme informatiu de la primitivitat, aquell que en alguns períodes dels segles XVII i XVIII havia estat molt influent, i fins i tot predominant, a Anglaterra, França, i sobretot Alemanya. La crisi de la Revolució Francesa i les seves conseqüències, que van polititzar extremadament els diaris fins ben entrat el segle XX, convertint-los en poderoses eines ideològiques, va suposar, doncs, des d'aquest punt de vista, un retard que acabaria esborrant la memòria històrica.

La tesi de Tobias Peucer ens permet ara, entre d'altres coses, descobrir aquest horitzó reulat, i assajar, potser, alguns paral·lelismes entre aquella manifestació primerenca de la teoria periodística alemanya, representada pel treball de Peucer, i les primeres experiències retardades que en aquesta matèria es van donar entre nosaltres. Mainar i Sánchez Ortiz, com molts altres periodistes renovadors de la primeria del segle XX, estaven tips del gavadal de política, sectarismes i doctrinarismes que omplia la premsa del seu temps, afartament que havia dominat gairebé tot el segle que s'escolava. Peucer, així mateix, tenia l'enfarfec de tota la història publicística del seu segle i del segle anterior, aclaparada per l'esclat ideològic de "la guerra dels pamflets" (1517-1525) i dels seus serrells, perllongats més ençà de l'Edicte de Nantes, contesa verbal que enfrontà els esforçats aparells de les propagandes luterana i catòlica (8).

No exagerem, doncs, si afirmem que Tobias Peucer erà, en la seva especialitat, un home avançat del seu temps. La dissertació peuce-

riana, escrita amb una vivor moderna, en un estil no massa conceptual, simplificat, sense cap barroquisme i sense cap mena de concessió a una retòrica buida, lliga certament amb les actituds espirituals dels humanistes del Renaixement, molt influïdes, com se sap, entre d'altres, per Lluçà de Samòsata, autor de "Com s'ha d'escriure la història", l'obra més citada per Peucer, un opuscle d'esperit racionalista i positivista, com moltes de les peces d'aquell escriptor del segle II.

A l'obra de Peucer s'hi troben apreciacions recixides, algunes enginyoses, que es resolen sovint amb un registre irònic o satíric, a la manera del Lluçà abeurat en els cànics. Alguns plecs de l'exposició del treball contenen suggeriments i prediccions sobre l'avenir que, per la seva amenitat erudita i la seva agudesa lleugera, converteixen Peucer en un Mac Luhan del segle XVII.

Molts dels preceptes que inclou l'obra peuceriana són encara avui objecte d'advertència primicera a les Facultats de Periodisme i a les Redaccions periodístiques d'aquí. Examineu, en aquest sentit, les mesures de precaució que donava Peucer respecte a la selecció, valoració i semantització de notícies: cal triar esdeveniments amb uns alts índexs de novetat i d'actualitat (capítol 4) i d'interès públic (s'ha de bandejar l'àmbit de la vida privada dels prínceps i de tota la gent) (capítols 11, 12 i 17); que tinguin un cert grau d'excepcionalitat i de genericitat (s'han de menystenir els fets ordinaris i comuns, i valorar els memorables i d'interès específic) (capítols 15 i 16).

Peucer reconeixia, per altra banda, les dificultats de l'ofici dels periodistes, els quals han de relatar les coses que acaben de succeir, i fer-ho de manera clara i precisa, contrastant fonts (capítol 14) i valorant els fets. Per aquesta raó demanava indulgència per als errors dels periodistes, però no pas per als dels historiadors que, segons ell, també publicaven moltes coses incertes malgrat disposar de més temps sobrer per a comprovar i corregir, temps que mancava als escriptors de diaris (capítol 19).

Tocant a qüestions de preceptiva redaccional i de teoria del text la tesi doctoral de Tobias Peucer confirma la contribució decisiva que, des d'una primeria, va tenir la Retòrica en el bastiment de totes les estructures de la Redacció Periodística per bé que aquest efecte no es va produir únicament en el camp del Periodisme.

Peucer entenia que l'"economia" o "dispositio" dels textos periodístics podia acollir-se a diverses solucions igualment plausibles i encertades d'estructura externa (capítols 20 i 21). Era partidari de la

llibertat gairebé absoluta a l'hora de triar l'esquema mitjançant el qual es desplegaria el text. El seu eclecticisme en aquesta qüestió contrasta, certament, amb la rigor que els sistemes de comunicacions i la tecnologia de la impremta imposaren a l'estructura externa de les notícies en la segona desclosa històrica del periodisme informatiu que es desenvolupa a partir de mitjans del segle XIX. Aquest eclecticisme peucerà relliga, no res menys, amb les actuals tendències dominants en el món acadèmic i en el professional que blasmen la dictadura anglosaxona de la llei de l'interès decreixent o de la "piràmide invertida".

Una de les aportacions més decisives d'entre les derivades d'aquest estudi actual de l'obra de Peucer és, però, constatar, un cop més, mitjançant aquest document acadèmic -el més antic de l'especialitat trobat fins ara-, que era un error, involuntari o malintencionat, atribuir als angloamericans, com s'havia fet fins els nostres anys, la suposada modernitat de les 5 o les 6 W's mnemotècniques que coadjuven encara a construir una informació d'actualitat.

En d'altres treballs anteriors ja he insistit sobre les arrels gregues i llatines d'aquesta fórmula tan utilitzada (9). Peucer, en el capítol 21 de la seva tesi, al·ludeix expressament a les sis "elementa narratio-nis" de la Retòrica escolàstica que en el moment de la "inventio" del text ajuden a fixar l'atenció del periodista, i l'orienten durant les operacions encaminades a munir el text de la informació.

En Peucer trobem, doncs, una primera anella perduda en l'evolució de la preceptiva del relat de fets reals que comença en la Retòrica d'Aristòtil, i passa per les de Ciceró i, sobretot, Quintilià, fins empaltar-se en el tronc de la Periodística. La recepció de les idees de l'antiga Retòrica en la moderna Periodística alemanya, que aquí hem trobat en estat embrionari, es reflecteix molt bé en el treballs de Walter Hagemann ("Die Rede als Gegenstand der Forschung" a "Publizistik", any 2, quadern 2, març-abril, 1957, pàgs. 67-73), d'Heinz Epping ("Die N.S.-Rhetorik als politisches Kampf-un Führungsmittel", tesi doctoral, Münster, 1954), i de Michael Schmolke ("Reden und Redner vor der Reichspräsidentenwahl im Jahre 1932" a "Publizistik", any 4, quadern 2, març-abril, 1959, pàgs. 97-117: i-"Adolph Kolping als Publizist", Münster, 1966, pàgs. 94-115). És també significativa, en aquest ordre de coses, l'al·lusió indirecta que feia Emil Dovifat a aquesta qüestió en el seu llibre "Zeitungswissenschaft" (10). Un bon repertori de bibliografia moderna respecte a aquesta part de la Periodística és encara el de James W. Cleary i Frederick W. Habermann intítulat "Rhetoric and public

adress. A bibliography, 1947-1961", Madison-Milwaukee, 1964.

Val a dir que Tobias Peucer incorpora aquesta regla d'escriptura al cos argumental de la seva tesi no pas com un manlleu que la Periodística rep de la Retòrica, sinó que més aviat la cita com si es tractés d'una norma natural i comuna, com una part del patrimoni dels coneixements més compartits i generals. Es tracta, doncs, d'una gens menyspreable descoberta que l'obra de Peucer ens permet fer tocant a l'evolució de la nostra matèria a través dels segles, una de les lliçons que aquesta tesi escrita fa tres segles encara ens ha donat.

V. *Les fonts utilitzades i els antecedents.*

Les fonts més utilitzades per Tobias Peucer en la construcció de la seva tesi doctoral deriven principalment de la bibliografia històrica. La perspectiva històrica i la metodologia pròpia d'aquesta branca del saber tenien dins la incipient Periodística d'aquells moments l'hegemonia que hi té avui la Sociologia.

Es constata, també, en un segon nivell d'observació de les fonts utilitzades per l'autor, la forta influència dels clàssics grecs i, sobretot, llatins, i d'alguns humanistes alemanys de la generació anterior a Peucer o contemporanis.

Els autors que apareixen esmentats més de tres vegades en aquesta tesi són Ciceró (cinc vegades), Plini (quatre vegades), Lluccià de Samòsata (tres vegades), i Joan Gerard Vossius (tres vegades). En una segona línia, integrada per aquells autors que només tenen dues citacions, hi ha Sèneca, Quintilià, Curci, Tàcit, i Fritsch.

Aquest darrer, el jurista Ahasver Fritsch, és el més citat per Peucer d'entre tot el grup d'estudiosos de la primitiva periodística alemanya, antecessors o coetanis del nou doctorat. Dins d'aquesta categoria específica de fonts, Peucer cita dos cops a Ahasver Fritsch, i una vegada a Christophorus Besoldus i a Christian Weise, respectivament.

Les obres més citades expressament per Tobias Peucer són, però, la intitolada "Com s'ha d'escriure la història", de Lluccià de Samòsata (Samòsata 120? - Egipte 190?), i la intitolada "Ars Historica", de Joan Gerard Vossius (Heidelberg 1577 - Amsterdam 1649).

El predomini clar de les fonts historiogràfiques determina, com he comentat en el capítol anterior, la línia mestra fonamental de la dissertació examinada. La tesi de Peucer és un al·legat esperançat en el "nou periodisme", en els diaris i en els periodistes informatius que, segons ell, milloraran els criteris i els mètodes dels historiadors

antics i dels cronistes monàstics medievals, mancats de rigor i sobers de fantasia. En aquest aspecte, el treball peucerià sembla molt influït per l'opuscle de Llucià de Samòsata que, quinze segles abans, havia mantingut les mateixes tesis a propòsit dels historiadors.

L'obra citada de Llucià de Samòsata és un petit opuscle que sota l'apariència d'una intel·ligent "boutade" contra els historiadors improvisats, que tant l'irritaven, amaga, en definitiva, un esplèndid tractat, curull d'erudició i d'amenitat (11). És una obra de caire retòric i preceptiu malgrat el seu caràcter sovint lleuger i frívol, on s'hi troba el solatge deixat pels cínics (12). En aquest sentit, doncs, i amb totes les reserves que calgui, hom pot considerar que, amb la seva tesi, Peucer volia imitar l'autor de Samòsata.

Aquesta fina sàtira de Llucià, un dels autors més llegits tostemps de l'Antiguitat clàssica, fou molt imitada a partir del Renaixement, la gran època llucianesca. Ho feren Fénelon i Gabriel Bonnot de Malby, entre els més destacats. Podriem aventurar, fins i tot, que l'opuscle "Com s'ha d'escriure la història" ha inspirat, si més no en el títol i en el tarannà, el llibre "Come si fa una tesi di laurea" d'Umberto Eco, el qual, segons com se'l miri, és un Llucià de la contemporaneïtat.

Si bé la influència del samosatenc en la literatura universal ha estat considerable, val a dir que Leipzig, on es va llegir aquesta primera tesi sobre periodisme, ha tingut una magnífica tradició en la bibliografia i en els estudis sobre Llucià. En el camp de les edicions més importants, encara que incompletes, d'aquest autor, destaquem les fetes en aquella ciutat saxona per Jacobitz (1836-41) i per Bekker (1858). La traducció príncep a l'alemany d'obres de Llucià la va fer Wieland (1788-99) també a Leipzig. En aquesta mateixa ciutat sortiren després munió de llibres fonamentals sobre l'escriptor de Samòsata, com són els de Rohde (1876), Hirzel (1895), Helm (1906), Weber (1907), Kuzmann (1908), i Clemen (1938).

Aquestes tradicions llucianesques del Leipzig universitari, covades en l'humanisme del Renaixement, eren ja arrelades a l'època de Peucer. Per a les seves nombroses citacions de "Com s'ha d'escriure la història" és molt probable que l'autor de la primera tesi doctoral periodística utilitzés, com a més recent, la darrera edició renaixentista, la que Bourdelot havia fet a París (1615), de les obres de Llucià de Samòsata.

En definitiva, l'evident i forta influència que el llibre "Com s'ha d'escriure la història" de Llucià va exercir en la primera tesi doctoral

escrita al món sobre Periodisme ens mena a apreciar aquesta bella peça del segle II com una obra fonamental de paleo-periodística.

La segona obra més citada per Peucer, si bé no s'observa que tingui sobre la tesi una influència tan notable com la de Llucià, és l'"Ars Historica" de Joan Gerard Vossius, tal com he anticipat.

Vossius és un dels més grans erudits del segle XVII. Doctorat en Filosofia l'any 1598, ocupà les càtedres d'Eloquència, Història, i Grec, a Leiden (Holanda) (1622), i la d'Història a la Universitat d'Amsterdam tot just fundada (1630). L'obra més coneguda d'aquest polígraf són els "Comentarii rhetorici, sive Institutionum oratoriarum libri VI", dels quals sortiren quatre edicions entre 1606 i 1643. Un extracte d'aquest tractat, publicat amb el títol de "Rhetorica contracta" (Leiden, 1606), va servir de text durant molt de temps en els col·legis d'Holanda i d'Alemanya.

Les citacions d'autoritat que Peucer fa de l'erudit Vossius per tal de reforçar arguments de la seva tesi estan extretes només de l'"Ars Historica", obra publicada a Amsterdam l'any 1653, quatre anys després de la mort de l'autor.

Cal fer també una menció especial de les citacions que Peucer havia espigolat en els treballs procedents del grup d'estudiosos de la Periodística que foren contemporanis seus a Alemanya.

D'entre aquests col·legues o mestres només cita, com he dit abans, a Ahasver Fritsch (en dues ocasions), a Christian Weise (de manera extensa) i a Christophorus Besoldus.

D'Ahasver Fritsch és de qui tenim menys informació. Sabem tan sols que era un jurista que l'any 1676 va publicar a Jena el "Discursus de novellarum quas vocant Neue Zeitunge hodierno usu et abusu", l'obra que Peucer cita a la tesi sense estalviar elogis pel seu autor. Les posicions teòriques de Fritsch, derivades del criteri que "els nous periòdics (diaris) no poden creure's a cegues", són representatives en el seu temps d'una línia doctrinal que s'ha mantingut al llarg de tota la història de la Periodística fins els nostres dies. Fritsch, com ha escrit Groth, era un "dogmàtic del corrent crític-negatiu".

Christophorus Besoldus (Tübingen 1577-Ingolstadt 1638), també juriconsult, fou professor de Dret a la seva ciutat natal des del 1610, ocupació que va perdre l'any 1630 en convertir-se al catolicisme. Políglota extraordinari (sabia nou idiomes), va obtenir una càtedra a Bolonya abans de morir als 61 anys.

L'obra de Besoldus citada per Peucer d'entre la seva àmplia bibliografia és el "Thesaurus practicus", editada l'any 1629. En aquest

llibre apareix per primera vegada l'expressió "neue Zeitungen" aplicada als periòdics informatius.

Christian Weise (Zittau 1642-1708) és, de tot aquest aplec d'autors de la primitiva Periodística, aquell que mereix una citació més llarga per part de Tobias Peucer. Res no explica millor aquesta particularitat que el fet d'observar-se importants afinitats doctrinals entre ambdós autors. En contrast amb l'actitud reticent d'Ahasver Fritsch enfront dels "nous periòdics", Weise i Peucer es mostraven, contràriament, receptius i esperançats, encara que no ignoraven els riscos d'errar o d'abusar que comporta la tasca de periodista. Weise, concretament, fou un precursor de les actuals tendències que consideren que el diari és una eina didàctica que pot tenir, fins i tot, utilitat pedagògica en l'ensenyament, per exemple, de la Geografia.

Weise, a qui Peucer no escatimà pas els elogis, va estudiar també a Leipzig, i l'any 1690 ja havia publicat tres llibres de poesia, dues novel·les polítiques, diverses peces de teatre, alguns manuals escolars (aleshores era director de Gymnassium de Zittau), i diversos tractats de lògica que desenvolupaven per primera vegada el mètode del cercle en la teoria del sil·logisme. Quan Peucer acabava la seva tesi, Christian Weise enllestia la seva obra "Curieuses Gedanken von deutschen Versen" (1691), on exposava una teoria poètica oposada a Lohenstein i a Hofmannswaldau.

El treball de Weise que Peucer comentà àmpliament a la tesi és, com he anticipat en el capítol segon d'aquest estudi, l'obra "Schediasma curiosum de lectione novellarum" (Frankfurt-Leipzig, 1685), que conté un apèndix intítulat "Nucleus novellarum anno 1660 usque 1676", on l'autor comptabilitza i examina els temes tractats en un diari durant setze anys. D'aquest treball Peucer utilitzà una versió feta pública l'any 1676, que és la que va emprar també Karl Kurth per a la seva reedició de 1944.

Respecte a Ciceró, l'autor més esmentat en la tesi peuceriana, cal dir que, en canvi, en són citades obres diverses. La que apareix més, certament, és "De l'Orador" (dues vegades). Si relacionem aquesta dada amb aquella que es desprèn de les dues citacions de la "Institució Oratòria" de Quintilià tindrem una altra prova a favor dels corrents de recerca dirigits a demostrar l'evidència de que la Retòrica clàssica va contribuir decisivament al bastiment de la Periodística primitiva.

Avui, però, pot ser interessant constatar que una de les citacions ciceronianes que introdueix Peucer en el seu treball és aquell fragment de l'"Epistolae ad familiares" on l'autor llatí sembla que

faci un elogi d'allò que ara s'anomena "premsa del cor": no hi ha res millor per a l'esbargiment que la volubilitat de les èpoques i les vicissituds de la fortuna, les quals, mal que no siguin desitjables com a experiència pròpia, tanmateix serant plaents de llegir.

Finalment, em cal acabar aquest capítol de l'estudi introductori a la primera edició d'aquest treball de Periodística antiga amb uns comentaris a una al·lusió que hi ha en aquesta tesi a la tradició cultural catalana. Em refereixo, naturalment, a la citació d'un episodi de la vida del rei Alfons el Magnànim, reportat per Antonio Beccadelli el Panormita en el seu llibre "De dictis et factis Alphonsi regis Aragonum" (13).

Quan Peucer fa la invocació del rei català no sembla, però, que tingui davant el llibre del Panormita. És probable que cités de memòria, car fa una versió molt lliure d'aquest passatge. Peucer va escriure "Huic valetudini restitutus dixisse fertur: Valeant Avicenna, Hippocrates, medici caeteri: vivat Curtius, sospitator meus" (capítol 27 de la tesi), mentre que la citació textual esmentada és la següent: "Exque eo die frequenter in medicos iocatus, Avicenam velut parabolatum parui facere, Curtium laudibus cumulare" (capítol 43 del llibre primer de l'obra de Beccadelli)

Malgrat això, pel títol que Peucer posa a l'obra panormitana en la citació esmentada, títol sensiblement diferent al de l'incunable, es pot concloure que el nou doctor coneixia, si més no, l'edició d'aquest llibre sobre Alfons el Magnànim feta a Wittenberg l'any 1585.

Ultra aquestes constatacions, la citació del Panormita revela, també, indirectament, l'interès per Alexandre el Gran, compartit alhora, tot i les distàncies en el temps i en l'espai, pel mateix Alfons V d'Aragó, per Tobias Peucer, no res menys, i, en general, per tota la doctrina periodística alemanya, que ha considerat que en molts fets atribuïts a aquell heroi, segons la història de Curci, hi ha fórmules de conducta que anuncien solucions tècniques d'acció sobre l'opinió pública aplicades per la moderna Publicística.

Peucer cita, també dues vegades, aquella dramàtica i poc rigorosa història d'Alexandre, escrita per Quint Curci, que havia guarit al nostre rei Alfons de tots els seus mals. En els somnis de grandesa del Magnànim, deia Ferran Soldevila, Alexandre era el seu model i Quint Curci Ruf el brevari. La llegenda d'Alexandre el Gran ha tingut també una especial recepció a Alemanya. Les citacions peucerianes de Curci en són una mostra, però encara esdevé més revelador en aquest sentit comprovar que hi ha una llarga tradició bibliogràfica (Johann Gustav Droysen, 1833; Erwin Mederer, 1936;

Hans Erich Stier, 1945) que atribueix a les gestes d'Alexandre el Gran el valor d'unes operacions recixides de prepublicística (14).

Tocant a periòdics Peucer esmenta només, indirectament, els de Leipzig i Frankfurt, i, genèricament, els "mercuris". El nom de "mercuri" (al.lusió a Hermes- Mercuri, déu de la comunicació i de les mediacions), aplicat a la premsa, és una denominació emprada pel neoclassicisme com una al·legoria del "correu dels déus". A la Gran Bretanya del segle XVII van sortir una munió de "mercuris"; però també a l'àrea cultural franco-belga, tal com diu Peucer, es publicaren des de 1609 periòdics amb aquest nom, per iniciativa de Gotard Arthusius de Danzig.

El "mercuri" que va tenir més èxit fou el "Mercur Galant", un dels pocs periòdics citats expressament a la tesi, fundada a París per l'innovador Donneau de Vizé l'any 1672. L'altre periòdic citat concretament per Peucer és "Histoire Abbrege de l'Europe, ou Relation exacte de ce qui se passe de considerable dans les Etats, dans les Armées, etc.", editat per Claudius Jordanus a Amsterdam.

Cal constatar, finalment, pel que fa aquesta qüestió, que Tobias Peucer ignorava que s'editessin periòdics a Catalunya i a Espanya, malgrat que a la seva època ja havien sortit aquí algunes publicacions, no gaire regulars, és cert, d'aquesta mena.

VI. La recepció de l'escola alemanya de Periodística a Catalunya i a Espanya.

La recepció i la influència de l'escola alemanya de Periodística, que inicien Peucer, Weise, Fritsch i Stieler en el segle XVII, ha estat ací sempre molt minsa.

És cert que la idea ètica central de la Periodística alemanya primitiva, la relativa a "l'ús i l'abús de la premsa", es retroba en el primer text important de teoria del periodisme que es va publicar a Catalunya, el de Jaume Balmes a "La Sociedad" (15), però és molt improbable que el nostre autor vuit-centista manllevés aquella argumentació d'una tradició periodística forana i molt específica.

Això mateix cal dir tocant a les obres, posteriors a la de Balmes, de Fèlix Sardà i Salvany (1871), Teodor Baró i Sureda (1902), Modesto Sánchez Ortiz (1903), Rafael Mainar (1906), i Josep Morató i Grau (1918), que van abastar de manera indirecta aquest tema teòric des de posicions ben diverses, i fins i tot enfrontades.

En gairebé tots aquests treballs catalans es constata més aviat, una tradició escolàstica pròpia, tramesa pels mestres universitaris de

Barcelona i Cervera, com l'humanista Damià Hortolá, el ciceronià Antoni Jolis, l'aristotèlic valencià Francisco de Escobar, i els retòrics Francesc Calça i Francesc Garrigó, en el segle XVI; Antoni Sala i Onofre Manescal, en el XVII; Josep Finestres, Salvador Puig i Antoni de Company, en el XVIII; Miquel Garcia de la Madrid, Pere Felip Monlau, Joan Mañé i Flaquer, Pau Piferrer, Manuel Milà i Fontanals, el canonge Marcé, i Josep Coll i Vehí, en el segle XIX; i Clemente Cortejón, Francesc Xavier Garriga i Esteve Moreu, a tombant de segle.

Fóra inútil, segurament, escorcollar els arxius universitaris del segle XVII català a la recerca d'algun treball acadèmic sobre periodística. La feblesa del nostre periodisme, palesada per unes publicacions irregulars i rudimentàries (ja hem dit que Peucer les ignorava totalment), i la crisi civil que ofegava la universitat catalana d'aquell segle (la guerra contra Felip IV, les guerres contra França que arribaren fins el regnat de Carles II, la decadència i les rutines de l'esllanguida vida cultural) fan impensable que hom desplegués aleshores ací estudis innovadors d'aquesta mena.

La Universitat de Barcelona, fundada per Alfons el Magnànim l'any 1450, havia entrat en una agonia que precipitaria després la guerra contra Felip V de Castella (16). Una mostra de l'abrandament que es congriava són, en l'ambient acadèmic, els constants avalots estudiantívol, centrats principalment en les baralles entre els alumnes de la Universitat Literària o Estudi General, acadèmia tomista i antiborbònica, i els de l'Imperial Col·legi de Cordelles o Seminari de Nobles, dirigit pels jesuïtes, centre suarista, borbònic i botifler.

En aquelles condicions és lògic que no hi hagués cap estudiós que s'ocupés d'analitzar els "nous periòdics", que per altra banda eren encara ací molt migrats. Tocant a la recerca acadèmica tampoc hi havia un intercanvi sovintejat amb universitats foranes, malgrat que l'ús del llatí com a llengua científica europea havia de facilitar el coneixement dels estudis que es feien arreu del continent.

Nogensmenys, a la Universitat de Cervera, que des del 7 de gener del 1715 era l'única oberta a Catalunya, excel·lia la figura del professor de dret Josep Finestres i de Monsalvo, jurista eminent i humanista polifacètic, potser l'únic universitari destacat de l'època que podia estar assabentat sobre la línia d'estudis de periodística que es desplegava en el centre d'Europa. No endebades Finestres rebia a Cervera els "Acta Eruditorum" de Leipzig que el mantenien informat dels treballs i de les publicacions jurídiques i erudites de l'Alemanya i l'Holanda del seu temps.

Les recerques que hem fet fins ara sobre les relacions entre Retòrica i Periodística en les primeres fases de la desclosa de la premsa a Catalunya ens confirmen, però, més aviat, que, en el tombant del segle XVIII al segle XIX, es va produir una altra mena d'influències. Per una banda, la de la Retòrica neoclàssica de la mimesi, de l'erudit francès Charles Batteux, i la de la Retòrica prerromàntica del clergue escocès Hugh Blair, ambdues traduïdes al castellà el 1798; i per l'altra, la "Filosofia de la Elocuència" (1777) d'Antoni de Campany, llibre que van estudiar els nostres primers grans periodistes, i alhora professors, Pau Piferrer i Joan Mañé i Flaquer, i que va influir, parcialment o indirecta, en llurs deixebles més immediats, Josep Coll i Vehí, i Joan Maragall.

No és fins ben entrat el segle XX que hom comença a enregistrar les primeres manifestacions d'una recepció directa a Espanya de la Periodística alemanya. La primera d'elles s'observa l'any 1930 en l'obra d'Alfonso Ungría, doctor en Dret i diplomàtic, molt impressionat per les noves teories hemerològiques de l'Otto Groth (1875-1965) de "Die Zeitung" (1928), un dels fundadors de la moderna escola alemanya de Periodística (17).

Després de la guerra del 1936, es detecta la petja alemanya en els llibres sobre teoria periodística del doctor Juan Beneyto, alacantí que abans de la contesa s'arreglerava en una nova promoció, malmesa, de joves literats que es formaven a la Universitat de València (18).

No s'ha de menystenir, tampoc, la recepció de l'obra d'Emil Dovifat i d'Otto Groth durant els nostres anys seixanta entre els primers professors de l'antic Instituto de Periodismo de la Universidad de Navarra, més tard esdevingut facultat universitària privada. És el cas de José Luis Martínez Albertos, Angel Benito i Angel Faus (19), principalment.

Un pas decisiu per a la divulgació a Espanya de la Publicística i de la Periodística alemanyes fou la versió castellana del llibre de Prakke, Dröge, Lerg i Schmolke que el professor Vicente Romano va publicar l'any 1977 (20). Les primeres referències a la tesi de Tobias Peucer les trobarem en aquest llibre. A banda del seu interès tocant a d'altres qüestions específiques, aquesta obra ens va permetre conèixer, doncs, ara fa dotze anys, les primeres pistes del frondós bosc d'una vella i rica tradició teòrica alemanya que el predomini aclaparador dels angloamericans emboira manta vegada.

Això no obstant, en un àmbit de coneixement que encara és novell

entre nosaltres, tot ha de tenir el seu moment i el seu lloc just. Aquest any celebrem el tercer centenari de la primera tesi doctoral sobre Periodisme, però aviat caldrà commemorar també el centenari de la primera anàlisi quantitativa de contingut de diaris publicada en els temps moderns: la intitolada "Do newspapers now give the news?", que va presentar G.J.Speed l'any 1893. Serà una bona avinentesa per a verificar comparativament que, encara que sigui paradoxal, en el camp de la comunicació no hi ha hagut mai gaire comunicació entre els estudiosos de països i de temps diversos. Escatir el passat ha de servir, si més no, per a esmenar-nos.

Notes

(1) H. Pranke, F.W.Dröge, W.B.Lerg i M.Schmolke: *Comunicación Social. Introducción a la Publicística Funcional*. Madrid, Akal editor, 1977, pàg. 51.

(2) Edmundo González Blanco: *Historia del Periodismo*, Madrid, Biblioteca Nueva, 1919, pàg. 50.

(3) González Blanco, op. cit., pàg. 50. Veure, també, Joan Torrent i Rafael Tasis: *Història de la Premsa Catalana*, Barcelona, Editorial Bruguera, 1966, volum I, pàg. 19. Diverses al·lusions, no res menys, a Giuliano Gaetta: *Il Giornalismo nella storia*, tom I, Universitat de Trieste, 1963. *The Newspaper. An International History*, d'Anthony Smith, Thames and Hudson, Londres, 1979.

(4) Tocant al paper de la Teologia en els primers estudis de Periodística hi ha una al·lusió a Klaus Krippendorff: *Content Analysis. An Introduction to Its Methodology*. The Sage Commtext Series, Berverdy Hills-Londres, 1986, pàg. 13.

(5) Veure José Luis Martínez Albertos: "Fundamentos ideológicos y técnicos de la prensa actual" dins *Nuestro tiempo*, núm. 169-170 (juliol-agost 1968), pàgs. 68-69; Angel Benito: *Fundamentos de Teoría General de la Información*, Madrid, Pirámide, 1982, pàg. 74; i Josep Maria Casasús: *Iniciación a la Periodística*, Barcelona, Teide, 1988, pàg. 33.

(6) Rafael Mainar: *El Arte del Periodista*, Barcelona, Sucesores de Manuel Soler, 1906.

(7) Modesto Sánchez Ortiz: *El Periodismo*, Madrid, M. Romero, 1903.

(8) Segons la professora Ingrid Schulze, en aquell període crític de la propagandística religiosa s'arribaren a editar més pamflets que durant la Segona Guerra Mundial.

(9) Josep Maria Casasús, op. cit., pàgs. 24 a 31, i 107 a 116.

(10) Veure la pàgina 127 del volum I de l'edició en llengua castellana (Emil Dovifat: *Periodismo*, México, UTEHA, 1964).

(11) Per aquesta interpretació de Llucià, veure la introducció de Louis Humbert a *Oeuvres Complètes de Lucien de Samosate* (París, Garnier Frères, Libraires-Éditeurs, 1896), la introducció de J. Alsina a *Luciano I* (Barcelona, Colección Hispánica de autores griegos y latinos, 1962), i la introducció de Montserrat Jufresa a les *Obres de Llucià* (Barcelona, Fundació Bernat Metge, 1966).

(12) Helm va creure que Llucià s'inspirà en Menip (veure Montserrat Jufresa, op. cit. pàg. 15).

(13) Acaba d'aparèixer una esplèndida edició catalana d'aquesta obra a cura de la professora Eulàlia Duran, membre de l'Institut d'Estudis Catalans (Antonio Beccadelli el Panomita: *Dels fets e dits del gran rey Alfonso*. Versió catalana del segle XV de Jordi de Centelles. Barcelona, Editorial Barcino, 1990).

(14) Veure Pranke, Dröge, Lerg i Schmolke: op. cit., pàgs. 36, 37 i 38.

(15) Jaime Balmes: "La Prensa" dins *La Sociedad*, Tomo I, Barcelona, 1851, p. 122 i següents.

(16) Aquest procés històric ha estat molt ben exposat per Ferrán Soldevila a *La Universitat de Barcelona a Cervera*, Barcelona (Institut Gallach, 1937 ?).

(17) Alfonso Ungría: *Grandeza y servidumbre de la prensa*, Madrid, Editorial España, 1930, p. 174.

(18) Hi ha una al·lusió al Beneyto d'abans de la guerra a Joan Fuster: *Literatura Catalana Contemporània*, Barcelona, Curial, 1985, p. 277.

(19) És molt representativa d'aquesta positiva recepció l'obra d'Angel Faus Belau intitolada *La ciencia periodística de Otto Groth*, Pamplona, Instituto de Periodismo de la Universidad de Navarra, 1966.

(20) Pranke, Dröge, Lerg i Schmolke: op. cit.

Notes sobre aquesta edició

El text de la dissertació de Tobias Peucer que s'ha utilitzat per a la versió catalana que es publica en aquest número 3 de "Periodística" procedeix de la reedició que va fer Karl Kurth l'any 1944 per la Rudolf M. Roher Verlag (Brünn, Munic, Viena).

La versió original llatina de la tesi de Peucer, que ha estat traduïda al català per Joan Bellès, ocupa des de la pàgina 163 fins a la pàgina 184 de l'esmentada reimpressió.

La versió alemanya de la tesi, que ha estat traduïda al català per Carme Gala, ocupa des de la pàgina 88 fins a la pàgina 112 de l'edició de Kurth.

El text català de l'obra de Tobias Peucer que publica "Periodística" correspon a la traducció feta a partir de la versió llatina, llengua en la qual es va exposar la tesi.

El títol en llatí de la dissertació de Tobias Peucer és "De relationibus novellis", enunciat que a la versió alemanya publicada per Kurth surt traduït amb aquests termes: "Über Zeitungsberichte".

En la parla alemanya de l'època de Peucer l'expressió "Neue Zeitungen", amb els seus derivats, s'emprava per anomenar les noves publicacions periòdiques que inclouen notícies, i que tendien progressivament cap una periodicitat cada vegada més tempestiva, amb menys lapses entre edicions; una periodicitat que era, d'antuvi setmanal, però que es decantava cada cop més vers una freqüència diària.

La forma "Neue Zeitungen" respon, doncs, al significat que té ara en la nostra llengua el vocable "periòdic", en l'accepció que pren aquest mot dins l'àrea de la comunicació social.

El terme llatí al qual va recórrer Peucer per anomenar aquell naixent fenomen periodístic (el "Neue Zeitungen" o "periòdic") fou el de "Novella", en les diverses desinències i derivats de l'arrel. Amb el terme "Relationes", en canvi, l'autor al·ludia als relats, reports, notícies, informacions o relacions que publicaven aquestes "Novellae", "Zeitungs", "Neue Zeitungen" o "periòdics". És en aquest sentit que el títol que s'ha donat finalment a la tesi de Peucer en aquesta primera versió catalana és el que figura en aquest número de la revista: "Sobre els relats periodístics".

La tasca dels traductors ha estat rigorosa, meritòria i molt enrevesada, sobretot en aquest aspecte fonamental de la terminologia específica de l'especialitat.

La decisió final adoptada per la direcció i el consell de la revista "Periodística" ha atès, per una banda, les solucions donades a la traducció, i, per altra banda, la necessitat de fer entenedora la versió catalana en el marc de la història periodística, però, també, des de la nostra perspectiva actual.